

Elsebeth Mercedis Gunnleygsdóttur, landsstýriskvinna, røða Altjóða dag teirra, ið bera brek 2020:

Gott kvøld, øll somul.

Tit, sum eru stødd her í MEGD-húsinum og tit, sum fylgja við heima.

Eisini *hetta* tiltakið er ávirkað av Koronu, so nógv fólk fáa ikki verið savnað her. Tí er tað gott, at til ber at stroyma, og nú hava vit skjótt vant okkum við at hyggja í eitt myndatól, heldur enn í eyguni á fólk.

Kanningar vísa, at tey, sum gera sjálvboðið arbeiði liva *betri*, liva *longri*, og eru *gladari*. So tað er nokkso torført at finna nakra orsök til ikki at fáast við sjálvboðið arbeiði, tori eg at siga.

Í ár er yvirskriftin fyri henda dag, *Altjóða dag teirra, ið bera brek*, sjálvboðið arbeiði.

Tað er gott, at tit á hvørjum ári markera henda dagin. Vit hava øll brúk fyri at verða mint á, at tað eru viðurskifti, sum gera tað torført hjá summum borgarum at virka í samfelagnum.

Eg fegnist um, at tit í MEGD støðugt og áhaldandi gera vart við neyðugar ábøtur. Og eg gleði meg at hoyra framløgur um hetta við sjálvbodnum arbeiði.

Sjálv eri eg av teirri áskoðan, at sjálvbodnir felagsskapir eru ómetaliga viktigar í okkara samfelag. Hesir felagsskapir megna og kunnu nakað, sum tað almenna ikki kann. Og tí haldi eg ikki, at tað almenna eigur at taka yvir á øllum økjum. Eg haldi hinvegin, at vit kanska kunnu styrkja tað sjálvbodna arbeiðið.

Tað er nógv virksemi í samfelagnum, sum er bygt á sjálvboðið arbeiði. Eg haldi í grundini, vit kunnu siga, at tað hevur verið siðvenja í Føroyum, at gera nógv sjálvboðið arbeiði. Vit síggja tað í ítróttinum, í skótarørslunum, í átrúnaðarligum arbeiði og nógva aðra staðni við.

Nógv ymisk áhugafeløg og sjálvbodnir felagsskapir í Føroyum gera eitt megnar arbeiði, ið hevur stórt samfelagsligt virði. Sjálvbodna arbeiðið er gull vert, og tað vísir seg ofta, á so mongum økjum, at tá tað almenna ikki røkkur, taka sjálvbodnar kreftir við.

Eisini nógv sosialt arbeiði er sprottið úr sjálvbodnum arbeiði upprunaliga, og fleiri av tænastunum á júst almannaøkinum eru byrjaðar við sjálvbodnum kreftum.

Fyri at halda meg til tað økið, sum eg sjálv varði av, kundi eg nevnt úr rúgvuni:

Barnaheimið, sum byrjaði heima hjá Nikolínu Højgaard, tá hon var blaðung genta og framvegis búði heima hjá foreldrunum í Rituvík.

Kvinnuhúsið, sum byrjaði við, at nakrar kvinnur tóku seg saman, tí tær sóu tørvin á einum stað, har kvinnur kundu koma, um tær høvdu verið fyri harðskapi.

Og so skulu vit ikki gloyma Karolinu Petersen, sum fekk okkum bæði Vistarheimið og Alv-skúlan.

Hetta, sum eg júst nevndi, eru vælferðartænastur, sum vit í dag als ikki kunnu ímynda okkum at verið fyrriuttan, og sum upprunaliga eru sprotnar úr sjálvbodnum arbeiði.

Tað eru fólk – ofta avvarðandi – sum hava sæð ein tørv, og sum hava havt orku, dirvi og áræði til at taka stig til at gera eitthvørt innan júst tað økið, tey hava tørv á ella áhuga fyri. Hesi undangongufólk – og tey eru sanniliga mong - hava sett gongd á skipanir, sum vit í dag als ikki seta spurning við, eru neyðugar. Ofta hevur tað almenna síðani tikið yvir.

Hetta økið, sum tit í MEGD varða av, er einki undantak, tá talan er um at taka sjálvboðin tøk. Var tað ikki fyri tey sjálvbodnu og fyri allar eldsálirnar, vóru vit ikki komin langt á leið. Tað er einki yvir at dylja, at tað vóru eldsálir, sum av fyrstan tíð sóu tørvin á, at skipa viðurskiftini hjá teimum, sum bera brek av ymsum slag.

Vit minnst øll tey, sum høvdu menningartarn, og sum vórðu send av landinum til Danmarkar at verða. At tey komu heimaftur, var fyrst og fremst eldsálum fyri at takka. Tað vóru foreldur og onnur avvarðandi, sum tóku seg saman, og sum syrgdu fyri, at tað bleiv skipað so fyri, at hesi fólkinu kundu koma heim aftur.

Í 1971 varð felagið Javni stovnað. Í bókini hjá Doris Hansen, *Søgan um hini*, er greitt frá, at Javni frá fyrsta degi kendi tað sum sína høvuðsuppgávu at arbeiða fyri, at eingin føroyingur skuldi noyðast at flyta av landinum, orsakað av breki. Sigast má, at Javni er eitt heilt framúr gott dømi um, at tá avvarðandi taka seg saman, verða mál rokkin og avrik framd.

Sjálvboðin eru meira nøgd við lívið, enn tey, ið ikki gera sjálvboðið arbeiði. Tað vísa kanningar, og tað vísir millum annað verkætlanin ABC fyri sálarliga heilsu, sum Fólkaheilsuráðið skipar fyri.

Setningin, eg byrjaði við, havi eg eisini lænt frá teimum. Til henda dagin hava tit í ár valt at seta sjóneykuna á, hvønn týdning sjálvboðið arbeiði hevur. Og eg gleði meg at hoyra framløgur um hetta evnið í kvøld:

“Hvat drívur verkið, og hvør er úrtøkan?“, spyr Laura Apol í sínari framløgu, og eg eri spent at hoyra, hvat svar hon er komin til.

Tí hvat man tað vera, sum drívur verkið hjá teimum, sum fegin vilja gera sjálvboðið arbeiði? Tað er ivaleyst ymiskt, alt eftir, hvønn tú spyr. Men vit vita, at við at gera sjálvboðið arbeiði, við at gera okkurt fyri onnur, fáa vit eisini sjálvi nógv burturúr.

Hetta, at hjálpa teimum, ið treingja, býr djúpt í okkum øllum. Og tey gomlu spurdu neyvan, hvat tey fingur burturúr, áðrenn tey settu eitt kók av fiski ella annað á trappuna hjá einum húski, ið ikki átti mat at seta á borðið. Tey vistu ikki – sum vit gera nú á døgum - um kanningar, sum siga, at endorfinir verða útloystar í heilanum, tá vit gera okkurt gott fyri onnur.

Tað er so lætt at gloyma mein í annans bein. Vit skulu altíð minnst tey, sum hava serligan tørv. Eisini – og serliga - tá vit leggja til rættis og skipa okkara samfelag. Vit skulu læra okkum at minnst tey, tá vit byrja uppá almennar verkætlanir, og í øllum almennum virksemin annars. Vit eiga at minnst til, at forðingar skulu beinast av vegnum, soleiðis at vit øll á jøvnum føti kunnu virka og liva her.

Eg fari at enda við at takka tykkum í MEGD fyri áhaldandi og regluliga at varpa ljós á hetta og minna okkum á tey, sum hava serliga avbjóðingar, tá vit leggja samfelagið til rættis.

Við hesum fáu orðum er ársins Altjóða dagur teirra, ið bera brek, settur.

Takk fyri!!